

PROGRAM ROZWOJU INNOWACJI

WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

**Zielona Góra
Aktualizacja 2018**

Spis treści

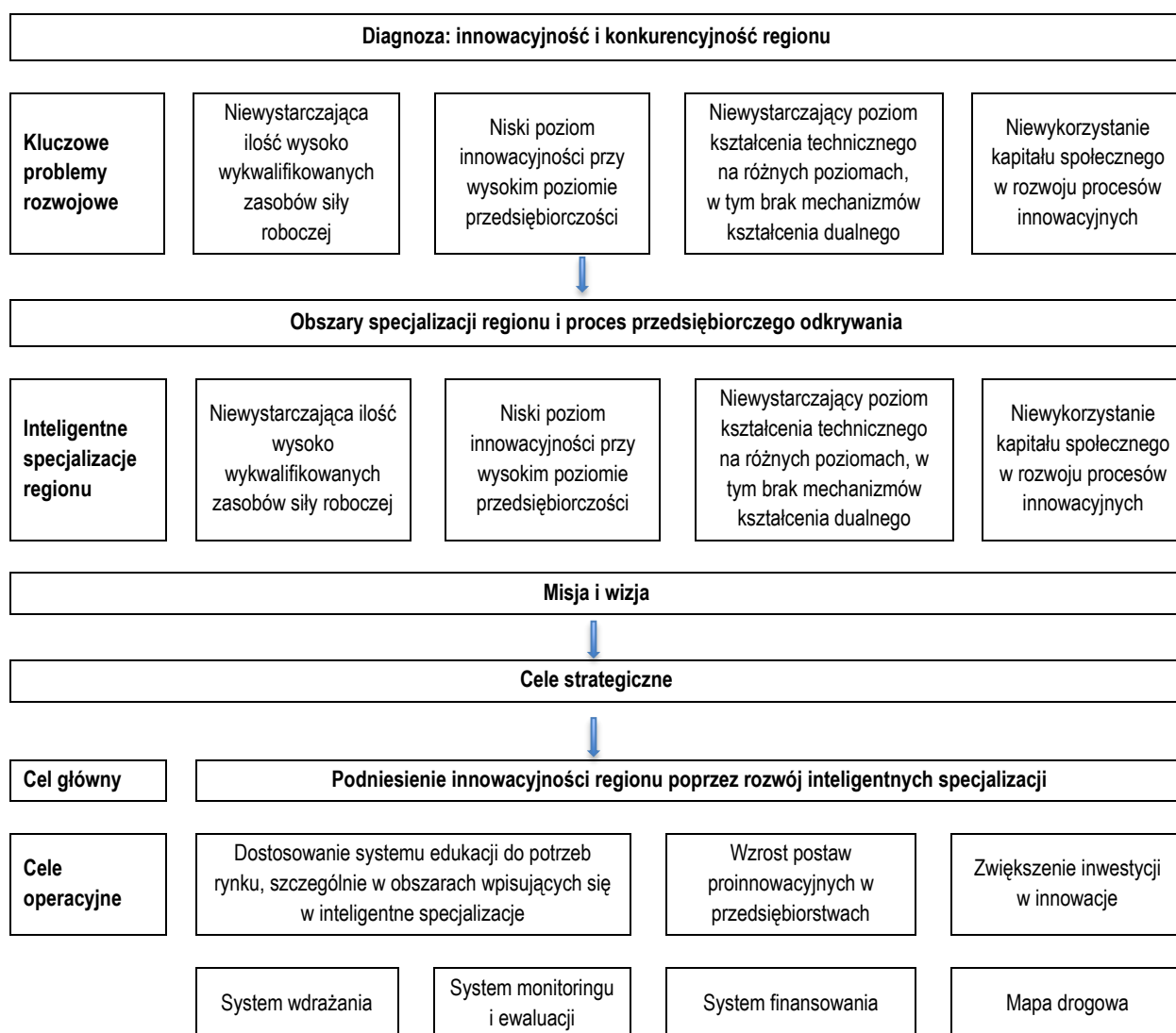
Wstęp	3
1. Lubuskie inteligentne specjalizacje	4
1.1. Inteligentne specjalizacje regionu, ich specyfika i główne problemy rozwojowe	4
1.2. Wyniki szczegółowych prac diagnostycznych dla obszarów specjalizacji	5
1.2.1. Zielona gospodarka	5
1.2.2. Zdrowie i jakość życia	7
1.2.3. Innowacyjny przemysł	10
2. Misja i wizja Programu Rozwoju Innowacji	13
3. Cele i działania strategiczne	13
4. System wdrażania	17
4.1. Wdrażanie na poziomie Urzędu Marszałkowskiego	17
4.2. Odpowiedzialność za wdrażanie celów PRI	20
4.3. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania	22
4.4. System monitoringu i ewaluacji	23
5. Źródła finansowania PRI	28
6. Mapa drogowa	32

Załączniki:

1. Diagnoza stanu innowacyjności w województwie lubuskim
2. Szacunkowe nakłady na realizację Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.

Wstęp

Program Rozwoju Innowacji jest dokumentem wypełniającym warunek wstępny dla Celu Tematycznego 1 Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w okresie 2014-2020, przygotowanym w związku z wymaganiami art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320). Jest to dokument o charakterze strategiczno-wdrożeniowym, łączącym cechy regionalnej strategii innowacji i planu działań. Jego realizacja wymaga stałej kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz współpracy na poziomie instytucjonalnym, w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. PRI powinien być również regularnie aktualizowany, co najmniej raz w okresie programowania. Efektem wdrożenia PRI powinno być podniesienie innowacyjności i konkurencyjności regionu poprzez rozwój nowych przewag w ramach wybranych obszarów inteligentnej specjalizacji regionu. Będą one osiągnięte zarówno poprzez zwiększanie wartości dodanej w sektorach tradycyjnie obecnych w regionie, jak i inwestycje w rozwój nowych, innowacyjnych i dynamicznie rozwijających się branż. Poglądowy schemat PRI przedstawiono poniżej.

1. Lubuskie inteligentne specjalizacje

1.1. Inteligentne specjalizacje regionu, ich specyfika i główne problemy rozwojowe

Województwo lubuskie jest regionem o stosunkowo niewielkiej liczbie podmiotów gospodarczych, które nie wykazują wyraźnej specjalizacji gospodarczej. Z tego powodu przyjęte specjalizacje mają dość szeroki charakter, który będzie jednak stopniowo doprecyzowywany i uszczegóławiany na podstawie obserwacji przebiegu wdrażania PRI i kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania. Podstawą każdego obszaru specjalizacji są branże o wyższej koncentracji gospodarczej występujące w regionie, powiązane z nowymi, lecz szybko rozwijającymi się branżami i uzupełnione odpowiadającym im wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i instytucji otoczenia biznesu. Pozostawiono również miejsce na działania pilotażowe pozwalające na poszukiwanie nowych, wyłaniających się branż o wysokim potencjale innowacyjnym oraz na współpracę polegającą na poszukiwaniu innowacji międzybranżowych. Takie podejście powinno pozwolić na docelowe zawężenie i uszczegółowienie obszarów specjalizacji w ramach stałego procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Ze względu na fakt, że kluczowe problemy rozwojowe:

- niewystarczająca ilość wysoko wykwalifikowanych zasobów siły roboczej,
- niski poziom innowacyjności przy wysokim poziomie przedsiębiorczości,
- niewystarczający poziom kształcenia technicznego na różnych poziomach, w tym brak kształcenia dualnego,
- niewykorzystanie kapitału społecznego w rozwoju procesów innowacyjnych,

okazały się powtarzać również w trzech obszarach inteligentnych specjalizacji regionu: **Innowacyjny Przemysł, Zielona Gospodarka oraz Zdrowie i Jakość Życia**, w porozumieniu z uczestnikami procesu przedsiębiorczego odkrywania **zdecydowano się zrezygnować ze wcześniejszej specjalizacji o charakterze horyzontalnym *Współpraca i kooperacja biznesowa*** i wykorzystać jej założenia do stworzenia systemu celów horyzontalnych PRI. Za decyzją tą przemawiał również fakt, że większość aktorów reprezentujących tę specjalizację nie reprezentowała przedsiębiorstw, lecz klastry, instytucje otoczenia biznesu lub naukę, co nie jest zgodne z wytycznymi dotyczącymi procesu przedsiębiorczego odkrywania sformułowanymi w poradniku Komisji Europejskiej S3 i będącymi podstawą formułowania regionalnych strategii innowacji w nowym okresie programowania. W zasadzie wszyscy przedstawiciele grupy roboczej *Współpraca i kooperacja biznesowa* reprezentowali również branże lub specjalizacje naukowe wpisujące się w pozostałe specjalizacje i uczestniczyli w spotkaniach podwójnie. Ze względu na to, że większość postulatów tej specjalizacji została skonsumowana przy identyfikacji problemów kluczowych oraz celów i działań strategicznych, jej dalsze utrzymywanie uznano za nieuzasadnione. Ponadto, w trakcie prac nad specjalizacjami, Komisja Europejska określiła zakres wsparcia, który jednoznacznie wyklucza możliwość bezpośredniego finansowania klastrów w RPO – Lubuskie 2020, co oznacza, że specjalizacja nie miałaby realnego źródła finansowania. Ze względu na brak charakteru branżowego niemożliwy jest też dobór wskaźników pozwalających na jej identyfikację i pomiar postępów w realizacji w sposób poprawny metodycznie.

W toku dalszych prac nad inteligentnymi specjalizacjami województwa lubuskiego, biorąc pod uwagę potencjał gospodarczy oraz naukowy regionu w zakresie technologii informatycznych oraz dziedzin z nich korzystających, rozszerzono inteligentną specjalizację **Innowacyjny przemysł** o sektor kosmiczny.

1.2. Wyniki szczegółowych prac diagnostycznych dla obszarów specjalizacji

1.2.1. Zielona gospodarka

Specjalizacja obejmuje:

- **Technologie środowiskowe**, w tym m.in. produkty, procesy technologiczne, usługi, koncepcje działania, które powodują mniejszą uciążliwość dla środowiska naturalnego.
- **Biogospodarkę**, obejmującą wszystkie sektory i związane z nimi usługi, które produkują, przetwarzają lub wykorzystują zasoby biologiczne w różnej formie.
- Wysoko zaawansowane **usługi środowiskowe**, komplementarne w stosunku do obszaru technologicznego, obejmujące przede wszystkim usługi laboratoryjne oraz projektowe.
- **Inne branże** wspomagające, takie jak: sektor ICT, przemysł metalowy świadczący usługi dla obszaru technologii i usług środowiskowych, procesy logistyczne.

Zielona Gospodarka EKOINNOWACJE

- Technologie środowiskowe
- Biogospodarka
- Usługi środowiskowe
- Inne branże wspomagające, np.: sektor ICT, przemysł metalowy, procesy logistyczne

W wyniku analizy pozycji konkurencyjnej branż tworzących obszary specjalizacji województwa lubuskiego, wyciągnięto następujące wnioski dotyczące sytuacji tego obszaru:

1. Współczynnik lokalizacji dla wartości dodanej brutto w sekcji E (dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją) wynosi 1,3, a dla zatrudnienia w tej sekcji 1,2.
2. Zidentyfikowano tzw. startery gospodarcze – młode przedsiębiorstwa z branży technologii środowiskowych.
3. Potencjał sektora biogospodarki, w tym rolno-spożywczego oceniono jako uśpiony. Rozwinięta jest natomiast produkcja surowców z biomasy. Potencjał produkcji biomasy w stosunku do innych regionów w kraju ocenia się jako średni, z wyjątkiem biomasy leśnej i słomy, gdzie jest bardzo wysoki.
4. W województwie działają klastry: Klaster Energii Odnawialnej oraz Lubuski Klaster Energetyki Odnawialnej i Efektywności Energetycznej.
5. Profil lubuskich uczelni umożliwia kształcenie w obszarze technologii środowiskowych w przyszłości.
6. W regionie działają ośrodki badawczo-rozwojowe w dziedzinie OZE i efektywności energetycznej: Centrum Energetyki Odnawialnej przy PWSZ w Sulechowie¹, Centrum Budownictwa Zrównoważonego i Energii przy Parku Naukowo – Technologicznym Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o. o. oraz Wydział Inżynierii Lądowej i Środowiska na Uniwersytecie Zielonogórskim.

¹ W 2017 r. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie stała się Zamiejscowym Wydziałem w Sulechowie Uniwersytetu Zielonogórskiego.

7. Potencjał przyrodniczy województwa jest wysoki, umożliwia także uprawę roślin energetycznych, choć w skali kraju perspektywy wprowadzenia takich upraw oceniono jako niskie, podobnie jak możliwości wykorzystania biogazu rolniczego.
8. Rośnie liczba instalacji OZE, choć w skali kraju nie jest wysoka, w województwie istnieją też biogazownie oraz elektrownie wiatrowe i wodne, z których jedna została zakwalifikowana jako duża. W analizach PALiIZ wykazano również istnienie elektrowni biomasowej oraz produkcję biokomponentów i biopaliw. Udział energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii jest nieco wyższy niż w większości województw. Producenci z branży OZE w regionie wytwarzają urządzenia przeznaczone dla energetyki wodnej oraz komponenty elektrowni wiatrowych.
9. Istnieje potencjał rozwoju energetyki wodnej.
10. Część województwa jest objęta korzystną strefą energetyczną wiatru.
11. Produkcja gazu ziemnego jest możliwa w oparciu o lokalne zasoby.
12. Obszar wpisuje się w wielkie wyzwania społeczne, takie jak zmiana klimatu i zużycie zasobów, w tym energii i wody.

Wyniki analizy SWOT

Przeprowadzona analiza pozwala sformułować następujące mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w obszarze specjalizacji:

Siły	Słabości
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijająca się infrastruktura instytucji naukowych i B+R posiadających laboratoria dla technologii środowiskowych, w tym OZE (PNT, GOT, CEO). 2. Finansowanie OZE w Regionalnym Programie Operacyjnym i doświadczenie w korzystaniu z poprzednich programów. 3. Koncentracja sektora w regionie: firmy branży leśnej – tartaki, przetwórstwo drewna, firmy produkcyjne i handlowe oraz firmy z branży OZE 4. Bogactwo zasobów naturalnych do produkcji biomasy leśnej. 5. Funkcjonowanie kilku silnych producentów w regionie zdolnych do inwestycji w B+R+I. 6. Realizacja projektów inwestycyjnych przez firmy z obszaru specjalizacji. 7. Istniejące dobre praktyki w regionie (pole golfowe na nieczynnym składowisku odpadów). 8. Powstające nowe podmioty w branży technologii środowiskowych specjalizujące się w przetwarzaniu odpadów w produkty i energię oraz wytwarzające nowe technologie OZE. 9. Istniejący podwykonawcy komponentów do elementów instalacji technologii środowiskowych (na potrzeby odzysku surowców, energii i unieszkodliwiania odpadów). 10. Rozwój wyspecjalizowanych produktów i usług TIK dla energetyki odnawialnej i technologii środowiskowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słaba polityka informacyjna dla potencjalnych beneficjentów wsparcia dla branży. 2. Niska zdolność finansowa przedsiębiorców z sektora w kontekście potencjalnych inwestycji. 3. Brak współpracy sektora biznesu i nauki w zakresie komercjalizacji wyników badań i ich upubliczniania. 4. Brak wiedzy nt. możliwości pozyskania funduszy zewnętrznym przez przedsiębiorców. 5. Upadek w ostatnich latach małych firm – producentów biomasy w związku z polityką energetyczną rządu. 6. Brak masy krytycznej młodych firm z obszaru technologii środowiskowych. 7. Brak dobrze wykwalifikowanej średniej i wyższej kadry technicznej dla firm z sektora i branż wspomagających.

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój rynku prosumentów. 2. Ujęcie wsparcia OZE w priorytetach UE (znaczne środki skierowane na rozwój). 3. Polityka UE dotycząca emisji, gospodarowania odpadami i energią. 4. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa. 5. Zwiększające się zapotrzebowanie na energię. 6. Rozwój technologii związanych z OZE. 7. Niestabilny rynek konwencjonalnych paliw. 8. Wymogi w zakresie współspalania węgla i biomasy. 9. Krajowe programy finansujące wsparcie OZE. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające rozwiązania systemowe państwa w zakresie energetyki odnawialnej i gospodarki odpadami. 2. Niewystarczająca infrastruktura magazynowania i przesyłu energii. 3. Powielanie w wielu regionach Polski podobnej specjalizacji. 4. Bariery technologiczne związane z wydajnością, sprawnością i efektywnością OZE. 5. Niewystarczające egzekwowanie segregowania i odzysku odpadów. 6. Brak dialogu administracji centralnej z branżą i wizji rozwoju branży. 7. Niestabilność cen biomasy. 8. Wysokie bariery wejścia dla produkcji opłacalnej 9. Sprowadzanie taniego surowca (łupin palmowych) spoza UE.

1.2.2. Zdrowie i jakość życia

Specjalizacja obejmuje:

- Rozwój metod leczenia na bazie **technologii medycznych** oraz aparatury medycznej.
- Wysoko zaawansowane **usługi medyczne** obejmujące przede wszystkim profilaktykę i rehabilitację.
- **Turystykę zdrowotną** połączoną z innymi działaniami takimi, jak: sport, rekreacja i wypoczynek.
- **Zdrową, bezpieczną żywność (również produkty regionalne)** od wytwarzania poprzez przetwórstwo, aż do sprzedaży na rynku regionalnym, krajowym i rynkach zagranicznych (eksport).
- **Branże powiązane** takie, jak: sektor ICT, przemysł metalowy, medycyna kosmiczna, procesy logistyczne (np. dystrybucja i magazynowanie itp.).

- Technologie medyczne
- Usługi medyczne, w szczególności profilaktyka i rehabilitacja
- Wypiecjalizowane formy turystyki
- Produkty regionalne
- Zdrowa bezpieczna żywność (sektor rolno-spożywczy)
- Inne branże wspomagające, np.: sektor ICT przemysł metalowy, medycyna kosmiczna procesy logistyczne (np. dystrybucja i magazynowanie) itp.

W wyniku analizy pozycji konkurencyjnej branż tworzących obszary specjalizacji województwa lubuskiego, wyciągnięto następujące wnioski dotyczące sytuacji tego obszaru:

1. Województwo lubuskie posiada wysoką jakość środowiska naturalnego.
2. W regionie poprawia się dostęp do usług ochrony zdrowia i medycznych oraz do żłobków i przedszkoli, dostęp do usług edukacyjnych wymaga natomiast wzmocnienia. Wskaźnik lokalizacji dla sekcji Q dla wartości dodanej brutto i zatrudnienia wynosi jednak 1 i nie świadczy o specjalizacji gospodarczej.
3. Zidentyfikowano tzw. startery gospodarcze – młode przedsiębiorstwa z branży technologii medycznych, sektor farmaceutyczny nie jest natomiast dobrze rozwinięty.
4. Sektor publiczny nie jest znaczącym klientem dla firm medycznych – w lubuskim odbywa się jedynie 2% przetargów medycznych w kraju.
5. Region ma spory w stosunku do swojej wielkości, zasób średniej kadry medycznej – pielęgniarek.
6. Sporo środków w ostatnim okresie programowania przeznaczono na informatyzację służby zdrowia.
7. Dobrze rozwinięta jest infrastruktura sportowa i kulturalna.
8. Region ma wysoki potencjał przyrodniczy, potencjał firm z branży rolno-spożywczej jest jednak uśpiony.
9. W województwie działają klastry: Lubuski Szlak Miodu i Wina, Centrum Lubuskich Innowacji Agrotechnicznych, Klaster Turystyczny oraz Zachodni Klaster Turystyczno-Medyczny².
10. Istnieje potencjał rozwoju lubuskich uczelni w kierunku obszaru specjalizacji, choć potencjał szkolnictwa wyższego jest niższy niż w dużych ośrodkach akademickich.
11. Obszar specjalizacji wpisuje się w wielkie wyzwania społeczne, jakimi są starzenie się społeczeństwa oraz ochrona zdrowia i pandemii.
12. Specjalizacja jest uzupełniona o medycynę kosmiczną w zakresie branż powiązanych w wyniku rozszerzenia Specjalizacji Inteligentny przemysł o komponent Sektor kosmiczny.

Wyniki analizy SWOT

Przeprowadzona analiza pozwala sformułować następujące mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w obszarze specjalizacji:

Siły	Słabości
<ol style="list-style-type: none"> 1. Różnorodność podmiotów medycznych (publicznych i niepublicznych w regionie). 2. Tworzenie szpitala klinicznego. 3. Plany utworzenia Centrum Pediatrii. 4. Wysoka jakość usług stomatologicznych i okulistycznych. 5. Istnienie wysoko wyspecjalizowanych ośrodków medycznych. 6. Potencjał naukowo-badawczy w obszarze technologii medycznych i zdrowej żywności (laboratoria i infrastruktura). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słabe finansowanie branży medycznej w regionie. 2. Migracja wysoko wyspecjalizowanej kadry za granicę i do innych województw. 3. Brak wyspecjalizowanej kadry. 4. Wciąż niewystarczająca liczba firm z branży. 5. Skomplikowane procedury wnioskowania, oceny i rozliczania projektów w programie regionalnym. 6. Brak wysokiej jakości ekspertów właściwych dla branży do oceny projektów.

² Zgodnie z przeprowadzoną w 2015 roku przez PARP badaniem, w województwie lubuskim zidentyfikowano 4 klastry: Klaster Archiwizacji Cyfrowej (od 2011), Lubuski Klaster Metalowy (od 2008), Lubuski Klaster Przedsiębiorczości i Turystyki (od 2015), Zachodni Klaster Informatyki i Bezpieczeństwa IT E-COOP (od 2010). Z tych klastrów tylko Lubuski Klaster Metalowy z Gorzowa Wielkopolskiego spełnił wymagania Standardów Zarządzania Klastrem.

<ol style="list-style-type: none"> 7. Kierunki studiów takie jak bioinżynieria, medyczne, lekarskie, specjalizacje związane z żywnością. 8. Prowadzenie badań podstawowych, komercjalizacji B+R i zdolność patentowa branży. 9. Istnienie firm innowacyjnych i wysokotechnologicznych. 10. Kooperacja nauki z przemysłem i jednostkami medycznymi. 11. Silna współpraca zagraniczna z Niemcami. 12. Innowacyjne metody leczenia w skali międzynarodowej. 13. Rosnąca liczba krajowych i międzynarodowych konferencji medycznych w regionie. 14. Zwiększająca się liczba miejsc pracy dla absolwentów kierunków biomedycznych. 15. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu. 16. Wykwalifikowana kadra w zakresie usług medycznych. 17. Wyposażenie szpitali w sprzęt medyczny. 18. Istnienie grup producenckich w branży przetwórstwa spożywczego (truskawki, indyk, pieczarka). 19. Działalność lokalnych winiarzy,. 20. Lokalizacja wiodących eksporterów z branży przetwórstwa spożywczego w regionie. 21. Produkcja wyrobów regionalnych (sery, miody, wyroby mięsne). 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Zwolnienie tempa realizacji projektów B+R. 8. Starzejąca się kadra medyczna. 9. Brak specjalistów z niektórych dziedzin medycznych. 10. Mała dostępność do usług rehabilitacyjnych. 11. Długość oczekiwania na udzielenie świadczeń medycznych. 12. Brak pełnego dostosowania placówek medycznych do wymogów prawnych. 13. Brak kadry dla branży medycznej. 14. Słaba aktywność klastrów w branży spożywczej. 15. Duże rozdrobnienie producentów w branży spożywczej. 16. Mało efektywna promocja produktów regionalnych. 17. Niskie nakłady na B+R przedsiębiorstw z branży spożywczej.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnące finansowanie dla nowoczesnych technologii medycznych. 2. Rosnąca współpraca sektora nauki z przemysłem oraz międzynarodowa. 3. Moda na żywność ekologiczną. 4. Bliskość do rynku niemieckiego. 5. Podwyższanie wynagrodzeń w branży medycznej. 6. Projekt ustawy o zdrowiu publicznym. 7. Innowacyjne technologie produkcji w branży. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koncentracja i konkurencja silnych ośrodków poza regionem. 2. Wysokie bariery wejścia dla przedsiębiorstw z branży technologii medycznych. 3. Skomplikowane procedury rejestrowania nowych podmiotów. 4. Jeden płatnik w służbie zdrowia – NFZ. 5. Wysoka zachorowalność i śmiertelność w Polsce Zachodniej. 6. Warunki klimatyczne sprzyjające występowaniu chorób endokrynologicznych. 7. Bariery administracyjno-prawne dla producentów żywności. 8. Niskie wynagrodzenia w branży rolno-spożywczej. 9. Zmiany klimatyczne wpływające na rolnictwo. 10. GMO w żywności.

1.2.3. Innowacyjny przemysł

Specjalizacja obejmuje:

- **Przemysł ICT**, obejmujący inteligentne media i infotainment, internet rzeczy, inteligentne technologie przemysłowe, zabezpieczenie wrażliwych danych.
- **Przemysł metalowy**, obejmujący przedsiębiorstwa produkujące maszyny, urządzenia, zespoły i części metalowe oraz konstrukcje i wyroby spawane.
- **Przemysł motoryzacyjny**, w tym m.in. produkcję podzespołów, efektywność energetyczną i napędy alternatywne, bezpieczeństwo ruchu drogowego, inteligentne systemy transportowe.
- **Przemysł wydobywczy i energetyczny**, obejmujący innowacyjne rozwiązania w zakresie procesu technologicznego, redukcję zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych, rozwój nowych, nieznanych dotąd zastosowań paliw kopalnych.
- **Przemysł drzewny, meblarski i papierniczy**, w tym innowacje w zakresie technologii, funkcjonalności i estetyki, rozwój technik i technologii surowco- materiał- i energooszczędnych.
- **Sektor kosmiczny** w tym m.in.: elektronika satelitarna i systemy FPGA - programowalne układy logiczne, czysty montaż, integracja i testy systemów i podsystemów satelitarnych, przetwarzanie i interpretacja danych satelitarnych oraz Cywilnych Systemów Nawigacji Satelitarnej, systemy zrobotyzowane i sztuczna inteligencja, kryptografia i przeciwdziałanie cyberzagrożeniom, medycyna kosmiczna, inżynieria materiałowa i badania wytrzymałościowe.

Technologie informacyjno - komunikacyjne

Przemysł metalowy

Przemysł motoryzacyjny

Przemysł wydobywczy i energetyczny

Przemysł papierniczy

Przemysł meblarski

Przemysł drzewny

Sektor kosmiczny

W wyniku analizy pozycji konkurencyjnej branż tworzących obszary specjalizacji województwa lubuskiego, wyciągnięto następujące wnioski dotyczące sytuacji tego obszaru:

1. Region posiada wysokie zatrudnienie w branży motoryzacyjnej oraz tradycje sektora metalowego. 16,9% produkcji sprzedanej w przemyśle w 2013 roku stanowiły akcesoria motoryzacyjne, a 11,2% metale i wyroby z metali. Atrakcyjność inwestycyjna województwa dla branży motoryzacyjnej została przez PALiZ oceniona jako średnia, a główni producenci są zlokalizowani poza regionem, wielu w sąsiedniej Wielkopolsce. Na tle kraju, przychody ze sprzedaży branży metalowej można uznać za średnie.
2. Wysokie zatrudnienie istnieje również w sektorze drzewnym, papierniczym i meblarskim, w tych branżach region posiada również znaczący potencjał przyrodniczy. Znaczący w skali kraju lubuscy producenci reprezentują branżę produkcja drewna i wyrobów z drewna, a produkcja sprzedana w 2013 roku wyniosła 23,4% produkcji sprzedanej przemysłu w regionie. Region posiada wysoki wskaźnik lokalizacji dla podmiotów gospodarczych w sekcji A dział 02 (leśnictwo i pozyskanie drewna) i średni w sekcji C, dział 016 (produkcja wyrobów z drewna z wyłączeniem mebli). W produkcji dominuje drewno małowymiarowe.
3. Współczynnik lokalizacji dla zatrudnienia w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) oraz H (transport i gospodarka magazynowa) wynosi 1,3.
4. Istnieje potencjał rozwojowy w sektorze wydobywczym, współczynnik lokalizacji dla sekcji B (górnictwo i wydobywanie) dla wartości dodanej brutto wynosi 1,6. Region dysponuje złożami gazu ziemnego i węgla brunatnego.

5. W województwie działają klastry branżowe: bardzo aktywny Lubuski Klaster Metalowy oraz Klaster Transportu, Spedycji i Logistyki³ oraz Zachodni Klaster Informatyki i Bezpieczeństwa IT eCoop
6. Profil lubuskich uczelni pozwala na rozwój obszaru Innowacyjny Przemysł w przyszłości.
7. W regionie istnieje specjalna strefa ekonomiczna będąca dobrą lokalizacją dla przedsiębiorstw przemysłowych.
8. Obserwuje się popyt na innowacyjne produkty przemysłowe.
9. W regionie rozwija się branża ICT, a zatrudnienie w sekcji J dział 26 – produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych jest stosunkowo wysokie, biorąc pod uwagę wielkość regionu. Niski poziom zatrudniania notuje się natomiast w dziale 62 – działalność związana z oprogramowaniem.
10. Poziom informatyzacji przedsiębiorstw jest dość wysoki, ale pracownicy rzadko wykorzystują w pracy komputery z dostępem do Internetu. Niewiele firm składa także i otrzymuje zamówienia przez sieci komputerowe.
11. Nastąpił wzrost zainteresowania wykorzystaniem przestrzeni kosmicznej oraz związanych z nią technologii zarówno w zakresie dostarczania usług komercyjnych i publicznych. Województwo lubuskie posiada potencjał naukowy oraz biznesowy, umożliwiający realizowanie działań z zakresu sektora kosmicznego, którego rozwój będzie oddziaływał na pozostałe branże.
12. Obszar wykazuje powiązania ze specjalizacją *Zielona Gospodarka* i wpisuje się w wielkie wyzwania społeczne takie jak zmiana klimatu i zużycie zasobów, w tym energii.

Wyniki analizy SWOT

Przeprowadzona analiza pozwala sformułować następujące mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w obszarze specjalizacji:

Sily	Słabości
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykwalifikowana kadra w sektorze ICT. 2. Duże doświadczenie współpracy międzynarodowej ICT (Projekty B+R). 3. Dobra lokalizacja 2h drogi do Berlina (dla wszystkich branż). 4. Infrastruktura B+R wspierająca branże. 5. Powiązania z firmami niemieckimi w dziedzinie współpracy technologicznej i handlowej (ICT, motoryzacja). 6. Doświadczenie w zakresie innowacji (liczne patenty, wynalazki). 7. Koncentracja kadry ICT w Zielonej Górze. 8. Tradycje w branży elektronicznej. (Lumel, Polon, Unitra, OBR). 9. Rozwój dużej międzynarodowej firmy na bazie lokalnych kadr. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak rynku lokalnego dla nabywców technologii ICT. 2. Brak kadry ICT poza Zieloną Górą. 3. Brak lokalnych funduszy VC. 4. Brak tradycji współpracy firm ICT z przemysłem. 5. Brak aktywnych klastrów. 6. Niewystarczające fundusze na inwestycje w B+R (samochodowa, metalowa). 7. Niski poziom innowacyjności kooperantów. 8. Odpływ kadry z województwa. 9. Brak kształcenia średniej kadry technicznej (branża samochodowa). 10. Zbyt małe wsparcie dla MŚP (podatki, ulgi etc.). 11. Długi czas wdrażania projektu (motoryzacja) 12. Koncentracja kapitału zagranicznego, który korzysta z ulg.

³ Zgodnie z przeprowadzoną w 2015 roku przez PARP badaniem, w województwie lubuskim zidentyfikowano 4 klastry: Klaster Archiwizacji Cyfrowej (od 2011), Lubuski Klaster Metalowy (od 2008), Lubuski Klaster Przedsiębiorczości i Turystyki (od 2015), Zachodni Klaster Informatyki i Bezpieczeństwa IT E-COOP (od 2010). Z tych klastrów tylko Lubuski Klaster Metalowy z Gorzowa Wielkopolskiego spełnił wymagania Standardów Zarządzania Klastrem.

<ol style="list-style-type: none"> 10. Rozwój start-up powstałych na bazie ADB. 11. Współpraca międzynarodowa w branży metalowej. 12. Współpraca branży metalowej i samochodowej z jednostkami naukowymi zarówno z jak i spoza województwa. 13. Inwestycja w kadry, szkolenia kadr na bazie własnych zasobów (branża metalowa i samochodowa). 14. Wysoki poziom inwestycji kadrowych i technologicznych (branża metalowa i samochodowa). 15. Poszerzanie rynków zbytu na poziomie globalnym (nadwyżka eksportu). 16. Koncentracja firm z branży samochodowej i metalowej w regionie (silny klaster metalowy). 17. Współpraca z lokalnymi kooperantami. 18. Konkurencyjność na rynkach krajowych i globalnych (jakość, cena). 19. Równomierne rozłożenie firm z branży metalowej i samochodowej. 20. Różnorodność firm. 	
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Inwestycje dużych firm w regionie (KGHM). 2. Duży popyt na usługi ICT R&D na sąsiadującym rynku niemieckim. 3. Dostęp do globalnego rynku (Appstore, Google play). 4. Zdolność do nadążania za rozwojem technologicznym. 5. Szybki postęp technologiczny. 6. Podążanie za nowymi trendami. 7. Interdyscyplinarność branży metalowej. 8. Współpraca firm z branży metalowej, samochodowej. 9. Podnoszenie innowacyjności firm dzięki wymogom w zakresie efektywności energetycznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkurencja ze strony rynku chińskiego. 2. Przejmowanie wykwalifikowanych pracowników konkurencji w wyniku polityki kadrowej firm. 3. Silna konkurencja. 4. Duża wrażliwość na wahania rynku.

2. Misja i wizja Programu Rozwoju Innowacji

Misja i wizja to syntetyczne zapisy dotyczące zarówno tego, jak samorząd województwa lubuskiego rozumie swoją rolę w zakresie polityki innowacyjnej, jak i wyznaczenie głównych kierunków tych działań do roku 2020. Są one następnie rozwinięte i uszczegółowione poprzez system celów i działań strategicznych.

Misją samorządu województwa lubuskiego w zakresie polityki innowacyjnej jest stworzenie dogodnych warunków do rozwoju innowacji poprzez wspieranie współpracy nauki i biznesu, tworzenie konkurencyjnego środowiska dla ludzi o wysokich kwalifikacjach oraz wykorzystanie i wzmacnianie potencjału specjalizacji regionu.

Wizja: w 2020 roku województwo lubuskie posiada rozpoznawalne produkty innowacyjne. Przedsiębiorcy współpracują w ramach obszarów specjalizacji regionu, generując nowe idee i wykorzystując potencjał B+R, kapitał ludzki i zasoby środowiska naturalnego.

Lubuskie jest regionem przyjaznym dla przedsiębiorców. W sposób systemowy i skoordynowany wspiera innowacyjne pomysły i elastycznie reaguje na zmiany otoczenia społeczno-gospodarczego. Innowatorzy i osoby kreatywne znajdują tutaj warunki do prowadzenia badań i wdrażania nowoczesnych rozwiązań, usług i produktów.

3. Cele i działania strategiczne

Przyjęta misja i wizja zostaną osiągnięte dzięki realizacji 3 celów strategicznych, które odpowiadają na wyzwania horyzontalne dla polityki innowacyjnej. System celów sformułowano w formie klasycznego drzewa celów, z podziałem na cel główny, cele operacyjne i działania strategiczne. Ze względu na to, że zidentyfikowane wyzwania horyzontalne zostały uznane za istotne dla obszarów inteligentnej specjalizacji regionu przez przedstawicieli tych specjalizacji, nie formułowano dodatkowych celów specyficznych dla każdej specjalizacji, lecz przypisano zidentyfikowane działania strategiczne specyficzne dla poszczególnych obszarów do zidentyfikowanych celów horyzontalnych. W ten sposób powstała strategiczna wizja rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Horizontalne wyzwania rozwojowe

Podniesienie innowacyjności regionu poprzez:

Kapitał ludzki dla innowacji

- Elastyczny system edukacji dostosowany do potrzeb rynku
- Rozwój narzędzi skierowanych na kształcenie ustawiczne (studia, staże, wyjazdy)
- Rozwój kadry B+R (uczelnie, przedsiębiorstwa)

Innowacyjne przedsiębiorstwa

- Wzmocnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem nauki
- Zwiększenie udziału wysokich technologii
- Efektywne wykorzystanie dostępnej infrastruktury oraz wzmocnienie budowania działów B+R w przedsiębiorstwach
- Oferta B+R dla biznesu (odpowiednia dla potrzeb rynku, nastawiona na komercjalizację)

System celów PRI

Cel główny: **podniesienie innowacyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji**

Cel operacyjny 1: **Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje**

Działania strategiczne:

1. Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku.
2. Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów.
3. Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne).
4. Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku.
5. Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych.

Cel operacyjny 2: **Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach**

Działania strategiczne:

1. Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadających potrzebom rynku.
2. Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych.
3. Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki).
4. Wsparcie wykorzystywania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej.
5. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania.
6. Wzmocnienie współpracy międzybranżowej.

Cel operacyjny 3: **Zwiększenie inwestycji w innowacje**

Działania strategiczne:

1. Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie.
2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną.
3. Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich wyposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe.
4. Uproszczenie procedur aplikowania o środki.
5. Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki.

Przyjęte cele Programu Rozwoju Innowacji odpowiadają specyfice województwa lubuskiego. Jako region słabo wyspecjalizowany i bez wyraźnych przewag konkurencyjnych musi wykorzystać innowacje dla rozwoju branż i obszarów nauki, w których ma szansę osiągnąć istotną pozycję rynkową. Z tego powodu postawiono na nowe, wylaniające się obszary, w których obserwuje się dynamiczny rozwój przedsiębiorstw. Obszary te nazwano starterami gospodarczymi i, w połączeniu z branżami tradycyjnymi skoncentrowanymi w regionie, są one podstawą zidentyfikowanych obszarów specjalizacji i strategicznej wizji ich rozwoju. Przyjęty cel główny wskazuje je jako obszary priorytetowe polityki innowacyjnej, w których należy koncentrować inwestycje i działania proinnowacyjne.

Cele operacyjne wskazują na główne obszary, w ramach których interwencja publiczna może wzmocnić innowacyjny rozwój regionu. Pierwszy z nich odpowiada na zidentyfikowany we wszystkich obszarach specjalizacji problem pozyskania i utrzymania wykwalifikowanej siły roboczej w przedsiębiorstwach. Firmy w województwie lubuskim mają problem zarówno ze znalezieniem w regionie pracowników o odpowiednich kompetencjach, jak i z pozyskaniem takich osób z innych województw. Natomiast pracownicy, którzy rozwinęli kwalifikacje zawodowe na rynku regionalnym często są pozyskiwani przez duże przedsiębiorstwa z dużych metropolii. Przewyciężenie tej przeszkody wymaga działania na różnych poziomach – zarówno w procesie edukacyjnym, jak i poprzez programy skierowane do osób już zatrudnionych w przedsiębiorstwach lub wspierające zatrudnienie kompetentnych pracowników.

Pozostałe dwa cele operacyjne dotyczą odpowiednio miękkich i twardych zachowań innowacyjnych przedsiębiorstw i mają wspierać zarówno kompetencje w zakresie wprowadzania innowacji i zarządzania nimi, zwiększać możliwości finansowe przedsiębiorstw w obszarze nakładów na działalność B+R i innowacje oraz wspierać ich inwestycje niezbędne dla realizacji takiej działalności. Przyjęte cele uszczegółowiono przez działania strategiczne, zarówno ogólne, jak i specyficzne dla poszczególnych obszarów inteligentnej specjalizacji regionu. Przez cały okres programowania przyjęte cele strategiczne będą systematycznie monitorowane i w razie potrzeby aktualizowane z wykorzystaniem mechanizmu przedsiębiorczego odkrywania.

Działania specyficzne dla inteligentnych specjalizacji, wpisujące się w poszczególne cele operacyjne

Nazwa celu	Zielona gospodarka	Zdrowie i jakość życia	Innowacyjny przemysł
Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje	Realizacja programów rozwijania zainteresowań uczniów ochroną środowiska	Kształcenie średniej i wyższej kadry medycznej i technicznej, szczególnie w obszarze mechaniki precyzyjnej i inżynierii biomedycznej Tworzenie dogodnych warunków do pozyskiwania ekspertów Stymulowanie rozwoju ośrodków naukowych w obszarze zdrowia i przemysłu spożywczego Kształcenie na zamówienie przemysłu spożywczego na szczeblu średnim i wyższym	Kształcenie specjalistów na kierunkach technicznych, szczególnie w obszarze obróbki metali i produkcji elektronicznej Rozwój oferty edukacyjnej w porozumieniu z lokalnymi formami Wsparcie przedsiębiorstw w procesie doksztalcania i przekwalifikowywania pracowników Stypendia dla uczniów i studentów kierunków technicznych, jeśli zdecydują się pracować w regionie Rozwój praktyk zawodowych

<p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p>	<p>Stworzenie warunków rozwoju nowych firm w obszarze ochrony i kształtowania środowiska</p> <p>Stworzenie warunków ekspansji międzynarodowej na rynki nienasycone zielonymi technologiami</p>	<p>Rozwój MSP w obszarze technologii medycznych i biotechnologii</p> <p>Rozwój innowacyjnych produktów i usług biomedycznych</p> <p>Wsparcie wykorzystania innowacyjnych technologii w przemyśle spożywczym poprzez działania miękkie (informacje, brokering) i twarde</p>	<p>Wsparcie wejścia przedsiębiorstw na rynki zagraniczne poprzez udział w targach i misjach oraz nawiązywanie kontaktów z partnerami zagranicznymi</p> <p>Wsparcie na uzyskanie certyfikatów niezbędnych na rynkach międzynarodowych</p> <p>Poprawa wydajności i efektywności produktów i procesów w przedsiębiorstwach przemysłowych dzięki informatyzacji</p> <p>Tworzenie inteligentnych produktów i usług dzięki wsparciu IT</p> <p>Rozwój innowacyjnych produktów IT</p>
<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p>	<p>Podnoszenie wiedzy i świadomości pracowników JST, rolników i pracowników branży zielonych technologii nt. możliwości współpracy z nauką i korzystania z innowacyjnych rozwiązań</p>	<p>Wsparcie badań eksperymentalnych, prac rozwojowych i wdrożeniowych</p> <p>Rozwój badań nad nowymi metodami diagnostyki i terapii</p> <p>Doskonalenie wyrobów medycznych do rehabilitacji</p> <p>Promowanie wykorzystania istniejącej infrastruktury badawczej w obszarze przetwórstwa spożywczego</p>	<p>Stworzenie warunków przeprowadzania specjalistycznych badań takich jak kontrola metalurgiczna, drukarki 3D drukujące metal itp.</p> <p>Wsparcie realizacji badań wytrzymałościowych oraz ultradźwiękowych</p>

4. System wdrażania

4.1. Wdrażanie na poziomie Urzędu Marszałkowskiego

Działania związane z zarządzaniem PRI realizuje Zarząd Województwa Lubuskiego poprzez Departament odpowiedzialny za zarządzanie Regionalnym Programem Operacyjnym - Lubuskie 2020.

Prace nad realizacją programu wspiera Zespół Roboczy do spraw Programu Rozwoju Innowacji do 2020 roku (zwany dalej Zespołem Roboczym ds. PRI)⁴.

W skład Zespołu wchodzi dyrektorzy oraz inni wskazani przez nich przedstawiciele departamentów:

- Departament odpowiedzialny za zarządzanie Regionalnym Programem Operacyjnym Lubuskie 2020 – Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym
- Departament odpowiedzialny za wdrażanie działań finansowanych z EFRR - Departament Programów Regionalnych
- Departament odpowiedzialny za wdrażanie działań finansowanych z EFS - Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
- Departament odpowiedzialny za kształtowanie polityki regionalnej - Departament Rozwoju Regionalnego
- Departament odpowiedzialny za działania z zakresu wsparcia rozwoju gospodarczego regionu - Departament Przedsiębiorczości i Strategii Marki

W razie potrzeby do udziału w pracach zespołu będą zapraszani przedstawiciele innych departamentów oraz jednostek organizacyjnych UMWL oraz instytucji zewnętrznych.

Kompetencje Zespołu:

- Wymiana informacji pomiędzy zaangażowanymi we wdrażanie PRI departamentami,
- Podejmowanie inicjatyw w zakresie wdrażania i aktualizacji PRI i RPO,
- Opiniowanie raportów z realizacji PRI,
- Opiniowanie kryteriów konkursowych w obszarze inteligentnych specjalizacji,
- Rekomendowanie ogłaszania nowych konkursów, w tym na projekty wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz projekty pilotażowe wylaniające się z potencjalnych nowych obszarów specjalizacji,

Kompetencje Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym w zakresie wdrażania PRI:

- Koordynacja prac Zespołu Roboczego ds. PRI,
- Zarządzanie, wdrażanie i monitoring Programu Rozwoju Innowacji
- Koordynacja procesu przedsiębiorczego odkrywania i organizacja spotkań Zespołu Roboczego ds. PRI,
- Bieżące pozyskiwanie uwag z wdrażania PRI i RPO, zarówno od interesariuszy wewnętrznych, jak i w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania,

---

⁴ W czasie opracowywania Programu Rozwoju Innowacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego został powołany Zespół Międzydepartamentalny (Zespół) składający się z przedstawicieli departamentów odpowiedzialnych za politykę innowacyjną oraz tworzenie, zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego. Członkowie Zespołu brali udział we wszystkich spotkaniach grup roboczych opisanych w części „Proces przedsiębiorczego odkrywania” oraz odbyli serię spotkań wewnętrznych w celu uzgodnienia kluczowych kwestii związanych z tworzeniem i wdrażaniem Programu Rozwoju Innowacji. W związku z dalszym wdrażaniem PRI Zespół Międzydepartamentalny został rozwiązany. Dalszymi pracami związanymi z wdrażaniem i monitorowaniem PRI zajmuje się powołany w tym celu Zespół Roboczy do spraw Programu Rozwoju Innowacji do 2020 roku (zwany dalej Zespołem Roboczym ds. PRI).

- Opracowanie kryteriów konkursowych w RPO-Lubuskie 2020 w obszarze inteligentnych specjalizacji,
- Analiza wykorzystania środków regionalnych przez przedsiębiorstwa z poszczególnych specjalizacji i wykorzystywanie tych informacji do wprowadzania usprawnień i modyfikacji w zakresie wdrażania i aktualizacji PRI i RPO,
- Monitorowanie realizacji wskaźników PRI,
- Monitorowanie realizacji celów PRI we współpracy z departamentami wspomagającymi realizację celów operacyjnych PRI,
- Realizacja procesu aktualizacji PRI,
- Podejmowanie badań ewaluacyjnych, zarówno średniookresowych, jak i ad hoc.

Kompetencje Departamentu Programów Regionalnych w zakresie wdrażania PRI:

- Współpraca z departamentami zaangażowanymi we wdrażanie PRI w zakresie realizacji i monitoringu w obszarze dotyczącym RPO – Lubuskie 2020. W szczególności:
  - Wymiana informacji dotyczących realizacji wskaźników RPO – Lubuskie 2020.

Kompetencje Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie wdrażania PRI:

- Współpraca z departamentami zaangażowanymi we wdrażanie PRI w zakresie realizacji i monitoringu w obszarze dotyczącym RPO –Lubuskie 2020. W szczególności:
  - Wymiana informacji dotyczących realizacji wskaźników RPO – Lubuskie 2020.

Kompetencje Departamentu Rozwoju Regionalnego w zakresie wdrażania PRI:

- Współpraca z departamentami zaangażowanymi we wdrażanie PRI w zakresie realizacji i monitoringu w obszarze dotyczącym Strategii Województwa Lubuskiego
  - Monitorowanie Krajowych Programów Operacyjnych (KPO) w kontekście realizacji PRI. W szczególności:
  - Wymiana informacji dotyczących realizacji KPO w województwie lubuskim oraz wskaźników PRI w ramach KPO.
  - Wspieranie monitorowania wykorzystania środków KPO przez przedsiębiorstwa z poszczególnych specjalizacji i wykorzystywanie tych informacji do wprowadzania usprawnień i modyfikacji w zakresie wdrażania i aktualizacji PRI.
  - Wspieranie monitorowania realizacji celów PRI w obszarze podmiotów szkolnictwa wyższego, badań i rozwoju.
  - Wspieranie monitorowania i sprawozdawczość procesu przedsiębiorczego odkrywania w obszarze podmiotów szkolnictwa wyższego, badań i rozwoju.

Kompetencje Departamentu Przedsiębiorczości i Strategii Marki w zakresie wdrażania PRI:

- Współpraca z departamentami zaangażowanymi we wdrażanie PRI w zakresie realizacji i monitoringu w obszarze przedsiębiorczości.
  - Animowanie działań w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania w obszarze przedsiębiorczości oraz otoczenia biznesu.
  - Wspieranie monitorowania realizacji celów PRI w obszarze przedsiębiorczości oraz otoczenia biznesu.
  - Wspieranie monitorowania i sprawozdawczości procesu przedsiębiorczego odkrywania w obszarze przedsiębiorczości oraz otoczenia biznesu.

Za ogólną koordynację i zarządzanie polityką innowacyjną w województwie lubuskim odpowiedzialny jest Zarząd Województwa.

PRI jest dokumentem ściśle powiązany z RPO-L2020, który stanowi jego główne źródło finansowania. RPO-L2020, w założeniach ma przyczynić się do wspierania i rozwoju inteligentnych specjalizacji w wielu obszarach, z których najważniejsze obejmują działania na rzecz:

- działalności badawczej i innowacyjnej,
- rozwoju przedsiębiorczości, których działalność wpisuje się w inteligentne specjalizacje regionu,
- edukacji,
- rynku pracy.

Interwencja RPO-L2020 zatem została ściśle powiązana z kierunkami i obszarami wskazanymi w PRI, aby wzmocnić regionalne specjalizacje:

Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje (w zakresie CT 1):

W ramach PI 1b przewidywane jest wsparcie innowacyjności i aktywności B+R przedsiębiorstw. Zacieśnienie współpracy na polu B+R pomiędzy sferą nauki a gospodarką będzie realizowane poprzez wzmocnienie infrastruktury B+R jednostek naukowych oraz jej rozbudowę w przedsiębiorstwach. Wsparcie w obszarze B+R będzie ukierunkowane na projekty niezbędne do realizacji wszystkich wskazanych inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego. Wachlarz usług badawczo-rozwojowych jednostek naukowych będzie dopasowywany do bieżących potrzeb sektora gospodarki.

W ramach PI 1b wspierane projekty będą musiały realizować inteligentne specjalizacje określone dla regionu.

Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i Innowacje (w zakresie CT 3):

W ramach PI realizowanych w zakresie CT 3 wsparcie ukierunkowane jest na wzmocnienie konkurencyjności MŚP poprzez poprawę m.in. dostępu do funduszy i rynków, biznesowego know-how oraz zdolności do podnoszenia jakości łańcucha wartości.

Preferowane będą przedsięwzięcia wpisujące się w inteligentne specjalizacje określone dla województwa. Preferencje będą miały odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Oś Priorytetowa 3. Gospodarka niskoemisyjna (w zakresie CT 4):

W ramach PI realizowanych w zakresie CT 4 przedsięwzięcia ukierunkowane są na zmniejszenie emisyjności gospodarki, zwiększenie efektywności energetycznej budynków, zwiększenie stabilności dostaw energii, dywersyfikację źródeł energii poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawę dostępu i jakości systemu transportowego.

W ramach Osi 3 największy nacisk położony będzie na realizację specjalizacji - zielona gospodarka. W najlepszy sposób odzwierciedla ona zakres wsparcia zaplanowany w ramach OP 3 dla CT4.

Oś Priorytetowa 4. Środowisko i kultura (w zakresie CT 5 i CT 6):

PI zaplanowane do realizacji w ramach OP 4 obejmują swoim obszarem dwa aspekty postrzegania środowiska: z jednej strony poprzez techniczne wsparcie jego ochrony (m.in. ochrona przeciwpowodziowa, gospodarka odpadami) oraz promowanie jego walorów, natomiast z drugiej pozwalają na bardziej horyzontalne i komplementarne wspieranie działań w tym obszarze (m.in. ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego).

Odzwierciedleniem zakresu wsparcia w ramach OP 4 jest realizacja specjalizacji - zielona gospodarka oraz zdrowie i jakość życia. Są one obszarowo najbardziej zbliżone do problematyki ujętej w OP 4.

Oś Priorytetowa 6. Regionalny rynek pracy (w zakresie CT 8):

Działania w ramach OP 6 obejmują przedsięwzięcia służące podniesieniu jakości obecnych i przyszłych kadr gospodarki: pracowników przedsiębiorstw i osób pozostających bez zatrudnienia. **Dlatego też obszarowo zakres wsparcia wpisuje się w realizację wszystkich inteligentnych specjalizacji województwa.** Podniesienie jakości kadr będzie miało wpływ na wszystkie aspekty realizacji specjalizacji w każdej z dziedzin gospodarki.

Oś Priorytetowa 7. Równowaga społeczna (w zakresie CT 9):

Działania realizowane w ramach OP 7 będą służyły zmniejszeniu obszarów wykluczenia społecznego i likwidowaniu dysproporcji występujących na obszarze województwa. **Dlatego też najbliższą tematycznie dla tego obszaru jest biznesowa współpraca na styku różnych specjalizacji.** Podejmowanie współpracy różnych podmiotów i środowisk, która ma na celu niwelowanie różnic społecznych w dostępie do efektów rozwoju gospodarczego, przekłada się na realizację przedmiotowej specjalizacji.

Oś Priorytetowa 8. Nowoczesna edukacja (w zakresie CT 10):

Realizacja przedsięwzięć w ramach OP 8 wpisuje się we wspieranie wszystkich inteligentnych specjalizacji województwa. Edukacja w różnych aspektach: ogólnym, zawodowym, wpływa na rozwój wszystkich kierunków określonych w zdiagnozowanych specjalizacjach.

Oś Priorytetowa 9. Infrastruktura społeczna (w zakresie CT 9 i CT 10):

W ramach PI realizowane będą przedsięwzięcia poprawiające i unowocześniające infrastrukturę bezpośrednio wpływającą na jakość życia mieszkańców regionu. Działania te wpisują się w obszary wspierane przez inteligentne specjalizacje – **zdrowie i jakość życia.** Główny nacisk będzie położony na poprawę jakości infrastruktury społecznej, która przekłada się na komfort życia mieszkańców, ich stan zdrowia, rozwój.

Powiązanie obu dokumentów ma miejsce nie tylko w wymiarze założeń, celów czy priorytetów, ale również, co bardzo istotne, w wymiarze wdrożeniowym. PRI wyznaczając kierunek wsparcia w kluczowych dla specjalizacji obszarach jest realnym narzędziem, które wpłynie na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych, jako inteligentne specjalizacje. Zarówno zapisy PRI, jak i RPO-L2020 determinują kształt i zakres kryteriów wyboru projektów w obszarach dotyczących inteligentne specjalizacje, co stanowi przełożenie poziomu założeń na efekt wdrożeniowy. Systemy monitorowania obu dokumentów zawierają w części wspólne wskaźniki postępu ich realizacji, co pozwala z jednej strony na badanie wpływu interwencji na poziomie regionalnym na realizację celów PRI, z drugiej zaś na weryfikację założeń PRI i określanie kierunków zmian w procesie w procesie przedsiębiorczego odkrywania.

4.2. Odpowiedzialność za wdrażanie celów PRI

Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym jest odpowiedzialny za realizację PRI (w zakresie wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020) oraz działań horyzontalnych i ukierunkowanych na rozwój specjalizacji we współpracy z departamentami wspierającymi.

W celu realizacji tego zadania Departamenty wspierające realizację celów PRI oraz prowadzenie procesu przedsiębiorczego odkrywania współpracują również z innymi podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie PRI w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania. Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym monitoruje możliwe nakłady i ich wykorzystanie na realizację każdego celu na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim we współpracy z pozostałymi Departamentami UMWL, zgodnie z zakresem

ich kompetencji. Pozyskuje dane pochodzące z monitorowania i sprawozdawczości od pozostałych departamentów wspierających wdrażanie PRI.

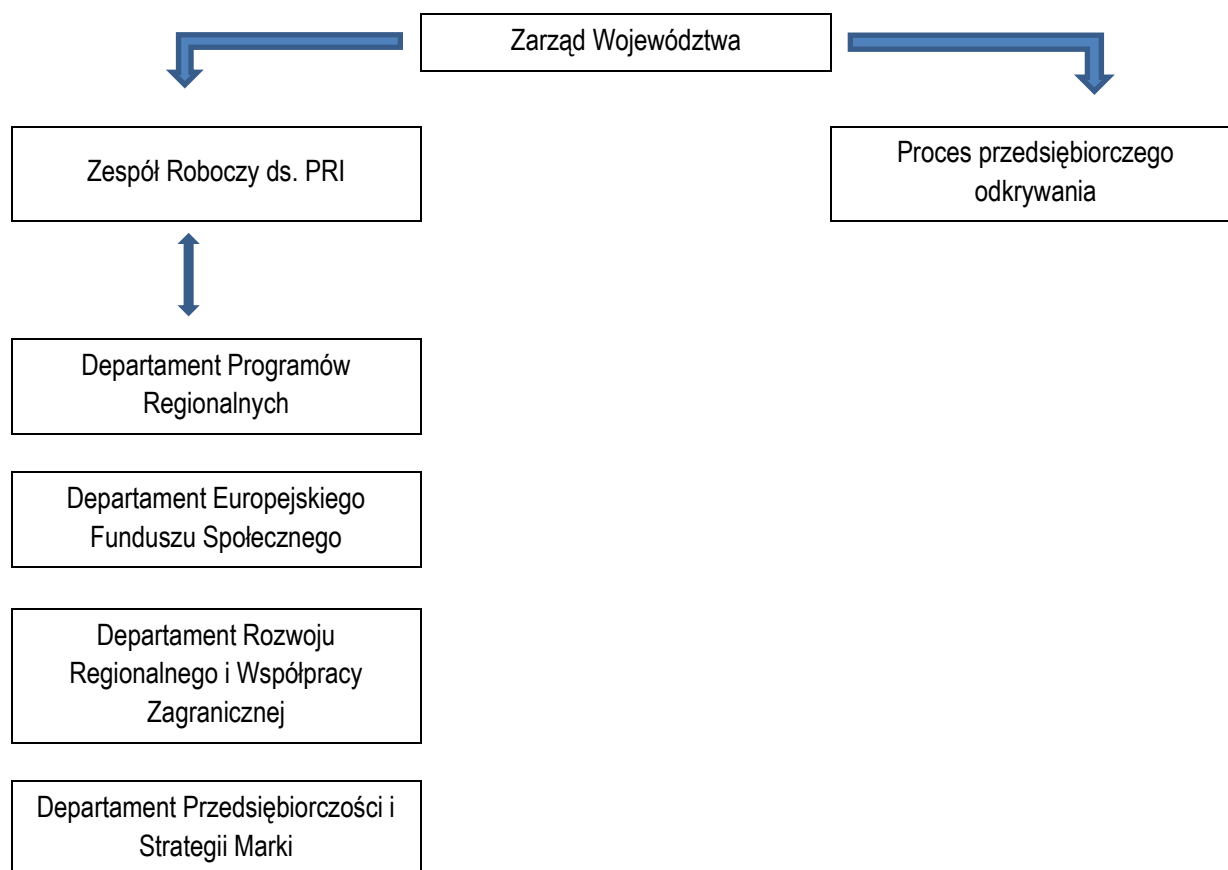
Nazwa celu	Nazwa departamentu wspierającego
<p>Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje</p>	<p>Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym we współpracy z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Departamentem Rozwoju Regionalnego w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> - kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz analizy wzajemnego wpływu realizacji SRWL i PRI, a także zadań realizowanych na poziomie Kontraktu Terytorialnego i Krajowych Programów Operacyjnych mających wpływ na wzmocnienie działań podejmowanych w ramach PRI, - animowania działań w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania w obszarze podmiotów szkolnictwa wyższego, badań i rozwoju we współpracy z: • Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie realizowanych projektów w wybranych specjalizacjach regionalnych, planowania konkursów, kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania. • Departamentem Programów Regionalnych w zakresie realizowanych projektów w wybranych specjalizacjach regionalnych, planowania konkursów, kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania.
<p>Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach</p>	<p>Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym we współpracy z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Departamentem Przedsiębiorczości i Strategii Marki w zakresie animowania działań w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania w obszarze przedsiębiorczości oraz otoczenia biznesu, wypracowywania rekomendacji rozwiązań wdrożeniowych, etc. • Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie realizowanych projektów w wybranych specjalizacjach regionalnych, planowania konkursów, kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania. • Departamentem Programów Regionalnych w zakresie realizowanych projektów w wybranych specjalizacjach regionalnych, planowania konkursów, kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania. • Departamentem Rozwoju Regionalnego w zakresie kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz analizy wzajemnego wpływu realizacji SRWL i PRI, a także zadań realizowanych na poziomie Kontraktu Terytorialnego i Krajowych Programów Operacyjnych mających wpływ na wzmocnienie działań podejmowanych w ramach PRI.

<p>Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje</p>	<p>Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koordynacji procesu przedsiębiorczego odkrywania i organizacji spotkań Zespołu Roboczego ds. PRI, - bieżącego pozyskiwania uwag z wdrażania PRI i RPO, zarówno od interesariuszy wewnętrznych, jak i w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania, <p>we współpracy z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie realizowanych projektów w wybranych specjalizacjach regionalnych, planowania konkursów, kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania. • Departamentem Programów Regionalnych w zakresie realizowanych projektów w wybranych specjalizacjach regionalnych, planowania konkursów, kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania. • Departamentem Rozwoju Regionalnego w zakresie dotyczącym Strategii Województwa Lubuskiego, Krajowych Programów Operacyjnych oraz Kontraktu Terytorialnego z uwagi na m.in. przedsięwzięcie „Rozwój technologii kosmicznych w województwie lubuskim”, • Departamentem Przedsiębiorczości i Strategii Marki w zakresie kontynuacji procesu przedsiębiorczego odkrywania, wypracowywania rekomendacji.
--	--

4.3. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania

Przez cały okres obowiązywania PRI będzie kontynuowany proces przedsiębiorczego odkrywania. Będzie on realizowany poprzez analizę otoczenia każdej specjalizacji - badanie potencjału naukowego oraz otwarte ankiety dla przedsiębiorców. Pozwoli to na zdiagnozowanie potrzeb interesariuszy, wdrażających innowacyjne rozwiązania w zakresie wsparcia i rozwoju ich funkcjonowania. Ponadto odnotowane zostaną oddolne impulsy ze sfery gospodarczej, wskazujące na nowe obszary inteligentnych specjalizacji, które zostaną rozważone jako dziedziny warte wsparcia między innymi środkami europejskimi. Dodatkowo w przypadku zaistnienia takiej potrzeby uaktualnione zostaną informacje dotyczące potencjałów rozwojowych województwa lubuskiego w zakresie inteligentnych specjalizacji.

Schemat systemu wdrażania PRI

4.4. System monitoringu i ewaluacji

System monitoringu i ewaluacji jest oparty na kilku zasadach:

- Dla regularnego porównywania pozycji konkurencyjnej województwa i oceny jego ogólnego potencjału innowacyjnego, wykorzystywane będą coroczne raporty Ministerstwa Rozwoju (za rok 2015) i Ministerstwa Gospodarki (od roku 2016) wskazujące zmiany poziomu wskaźników tworzących tzw. listę wskaźników wspólnych, w ramach której zidentyfikowano prawie 100 wskaźników porównywalnych na poziomie województw i podzielonych na ogólne wskaźniki konkurencyjności i innowacyjności regionu, wskaźniki dotyczące inteligentnych specjalizacji oraz wskaźniki produktu, rezultatu, rezultatu strategicznego i nakładu dla kategorii interwencji takich jak podnoszenie innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost wykorzystania wyników prac B+R przez przedsiębiorstwa, zwiększenie internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz zwiększenie współpracy w systemie innowacji, w tym w ramach klastrów i sieci przedsiębiorstw.
- Dobrze wskaźników specyficznych dla interwencji w ramach Programu Rozwoju Innowacji (PRI) w podziale na wskaźniki kontekstowe, obrazujące ogólną sytuację w danym zakresie oraz wskaźniki produktu i rezultatu, dobrane do celów operacyjnych i działań strategicznych. Na poziomie celów operacyjnych mierzone będą także wskaźniki nakładu.
- Ścisłym powiązaniu systemu monitoringu i ewaluacji z procesem przedsiębiorczego odkrywania i procesem stałej aktualizacji PRI – wyniki monitoringu i ewaluacji będą każdorazowo przedstawiane Zespołowi Robocznemu ds. PRI i będą podstawą dyskusji nt. wprowadzania usprawnień we wdrażaniu PRI lub jego aktualizacji.

- Ścisłym powiązaniu systemu monitoringu i ewaluacji PRI z systemem monitorowania RPO – Lubuskie 2020.
- Uzupełnianiu wyników monitoringu i ewaluacji dodatkowymi badaniami i ekspertyzami wyjaśniającymi szczegółowe aspekty różnych zaobserwowanych zjawisk. Niektóre z nich będą zlecane przez Ministerstwo Gospodarki w ramach listy wskaźników wspólnych, inne realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w zależności od pojawiających się potrzeb. Przykładowe dodatkowe badania i analizy mogą obejmować badania benchmarkingowe, badania specjalizacji naukowej lub relacje sieciowe w ramach obszarów specjalizacji.

Za realizację działań monitorujących i ewaluacyjnych będzie odpowiadać Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym. System monitoringu powinien obejmować regularne badanie postępów w realizacji celów strategicznych na podstawie katalogu przyjętych wskaźników wskazanych w ramach każdego programu. Dodatkowo skuteczność nakładów finansowych na poszczególne specjalizacje będzie mierzony za pomocą wskaźników monitorowania RPO – Lubuskie 2020 oraz wskaźników kontekstowych pozyskanych z BDL oraz GUS. Proponowany katalog wskaźników obejmuje wskaźniki kontekstowe dla celu głównego oraz wskaźniki produktu dla działań strategicznych i rezultatu dla celów operacyjnych. Ponadto, dla każdego programu strategicznego należy określić i corocznie mierzyć poziom nakładów z różnych źródeł finansowania. W pierwszym roku realizacji strategii należy przygotować raport otwarcia, na podstawie którego będzie można określić wartości bazową, pośrednią i docelową wskaźników strategicznych. Wskaźniki te powinny być następnie corocznie monitorowane.

Podsumowanie wyników monitoringu powinno następować corocznie i być publikowane w formie raportów, które powinny być upubliczniane i poddawane dyskusji w ramach Zespołu Roboczego ds. PRI. W przypadku stwierdzenia, że podejmowane działania nie przynoszą założonych efektów, należy je zmienić lub usprawnić, tak żeby osiągnąć zaplanowane poziomy realizacji wskaźników. Minimum raz w okresie realizacji strategii, oraz na końcu jej wdrażania należy przeprowadzić ewaluację – zawierającą ocenę postępów i rekomendacje w zakresie ewentualnej aktualizacji PRI.

Monitoring realizacji Programu Rozwoju Innowacji dla celów horyzontalnych:

Nazwa celu/działania	Wskaźnik kontekstowy	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Źródło danych
Cel główny: podniesienie innowacyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji	Odsetek MŚP wprowadzających innowacje produktowe lub procesowe	-	-	Baza strateg.gov.pl
Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje	-	-	Liczba absolwentów kierunków wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu	BDL GUS
Działanie strategiczne 1.1.: Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku	-	Liczba szkół zawodowych kształcących w zawodach wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu z wyposażeniem pracowni i laboratoriów nie starszym niż 5 lat	-	Analiza własna, Dane z wdrażania RPO
Działanie strategiczne 1.2.: Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów	-	Liczba uczniów biorących udział w działaniach ukierunkowanych na rozwijanie postaw innowacyjnych i kreatywnych	-	Dane z departamentów UMWL, Dane z wdrażania RPO
Działanie strategiczne 1.3.: Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne)	-	Liczba szkół, które realizują programy współpracy z przedsiębiorstwami	-	Analiza własna, Dane z wdrażania RPO
Działanie strategiczne 1.4.: Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku	-	Liczba przedsiębiorstw z obszarów inteligentnych specjalizacji, które otrzymały wsparcie na podnoszenie kompetencji pracowników	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 1.5.: Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych	-	Liczba przedsiębiorstw biorących udział w programach stażowych	-	Analiza własna
Wskaźniki nakładu: Całkowite nakłady na realizację działań z zakresu Celu 1 ze środków: Budżetu województwa, Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Programów realizowanych na szczeblu krajowym, Programów realizowanych na szczeblu europejskim				Analiza własna LROT

Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	-	-	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB	BDL GUS
Działanie strategiczne 2.1.: Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadającego potrzebom rynku	-	Liczba przedsiębiorstw, która otrzymała wsparcie na działalność B+R w podziale na inteligentne specjalizacje regionu	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 2.2.: Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych	-	Liczba innowacyjnych przedsiębiorstw typu start-up, które otrzymały wsparcie na rozpoczęcie lub rozwój działalności w podziale na inteligentne specjalizacje regionu	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 2.3.: Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki)	-	Liczba przedsiębiorców, którzy wzięli udział w targach, misjach i wizytach studyjnych w podziale na inteligentne specjalizacje regionu	-	Dane z wdrażania RPO i departamentów realizujących takie działania
Działanie strategiczne 2.4.: Wsparcie wykorzystywania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej	-	Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie informacyjne, doradcze lub finansowe na zabezpieczenie wytwarzanej własności intelektualnej	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 2.5.: Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania	-	Liczba przedsiębiorców biorących udział w badaniu ankietowym przeprowadzonym w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania	-	Dane z departamentu odpowiedzialnego za takie działania
Działanie strategiczne 2.6.: Wzmocnienie współpracy międzybranżowej	-	Liczba innowacji o charakterze międzybranżowym, łączącym obszary specjalizacji, które otrzymały wsparcie	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Wskaźniki nakładu: Całkowite nakłady na realizację działań z zakresu Celu 2 ze środków: Budżetu województwa, Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Programów realizowanych na szczeblu krajowym, Programów realizowanych na szczeblu europejskim				Analiza własna LROT

Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje	-	-	Nakłady wewnętrzne na B+R sektora przedsiębiorstw w relacji do PKB Liczba patentów na 1 mln mieszkańców	BDL GUS
Działanie strategiczne 3.1.: Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie	-	Liczba projektów innowacyjnych, które otrzymały wsparcie, realizowanych w konsorcjach naukowo-przemysłowych	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 3.2.: Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną	-	Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na działalność innowacyjną	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 3.3.: Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich wyposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe	-	Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na uruchomienie lub wyposażenie działów B+R	-	Dane z wdrażania RPO, programów krajowych i europejskich
Działanie strategiczne 3.4.: Uproszczenie procedur aplikowania o środki	-	Średni czas oczekiwania na ocenę wniosku z Celu Tematycznego 1 (w dniach)	-	Dane z wdrażania RPO
Działanie strategiczne 3.5.: Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki	-	Liczba nowych tematów badawczych podjętych przez ośrodki naukowe z inicjatywy przedsiębiorstw z obszarów inteligentnych specjalizacji regionu	-	Analiza własna LROT
Wskaźniki nakładu: Całkowite nakłady na realizację działań z zakresu Celu 3 ze środków: Budżetu województwa, Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Programów realizowanych na szczeblu krajowym, Programów realizowanych na szczeblu europejskim				Analiza własna LROT

5. Źródła finansowania PRI

System finansowania Programu Rozwoju Innowacji (PRI) obejmuje całkowitą kwotę środków pochodzących z różnych źródeł, a trafiających do podmiotów lubuskiego systemu innowacji na działania wpisujące się w cele PRI. Do źródeł finansowania PRI należą:

- wsparcie przeznaczone na realizację celów i działań PRI w Regionalnym Programie Operacyjnym – Lubuskie 2020 uzupełnione o szacunkowe nakłady prywatne czyli wkład własny beneficjentów oraz ich późniejsze nakłady na kontynuację rozpoczętych działań (badane w trakcie ewaluacji),
- wsparcie pozyskane przez podmioty z województwa lubuskiego, z uwzględnieniem nakładów prywatnych, na działania wpisujące się w cele PRI z krajowych programów operacyjnych na lata 2014-2020, w tym w szczególności:
  - Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,
  - Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój,
  - Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa,
  - Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna,
  - Programów sektorowych, krajowych, strategicznych i międzynarodowych Narodowego Centrum Badań i Rozwoju,
- wsparcie pozyskane przez podmioty z województwa lubuskiego, z uwzględnieniem nakładów prywatnych, na działania wpisujące się w cele Programu Rozwoju Innowacji z programów europejskich na lata 2014-2020, w tym w szczególności:
  - Program Ramowy Unii Europejskiej Horyzont 2020,
  - Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw COSME 2014-2020,
  - Program Kreatywna Europa 2014-2020,
  - Program INTERREG Europa 2014-2020,
  - Inne źródła: Szwajcarsko-Polski Program Współpracy oraz Mechanizm Norweski.

Ze względu na zwiększenie kwoty udziału własnego przedsiębiorstw w obecnym okresie programowania, uznano, że mechanizm ten będzie wystarczającą dźwignią zwiększenia nakładów prywatnych na działalność B+R i innowacyjną, a dodatkowe mechanizmy stymulujące te nakłady mogłyby zniechęcić przedsiębiorców do pozyskiwania środków zewnętrznych i stworzyłyby barierę dla tych działalności.

Ze względu na możliwość zmiany kwot finansowania, szczegółowe nakłady na realizację programów strategicznych stanowią załącznik do niniejszej strategii. Ze względu na szczególną rolę Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 w finansowaniu PRI, powiązanie celów i działań strategicznych PRI z osiami priorytetowymi RPO i ich celami szczegółowymi przedstawiono w tabeli poniżej.

Powiązanie celów i działań strategicznych PRI z osiami priorytetowymi RPO i ich celami szczegółowymi

Nazwa celu/działania	Oś priorytetowa	Cel szczegółowy	Uwagi
Cel operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje	6. Regionalny rynek pracy 7. Równowaga społeczna 8. Nowoczesna edukacja		
Działanie strategiczne 1.1.: Poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku	7. Równowaga społeczna	Zwiększona dostępność oraz poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego (PI10a)	Uwzględnienie potrzeb przedsiębiorców z obszarów inteligentnych specjalizacji regionu
Działanie strategiczne 1.2.: Wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów	8. Nowoczesna edukacja	Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (PI 10i)	
Działanie strategiczne 1.3.: Wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne)	8. Nowoczesna edukacja	Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego Zwiększenie umiejętności zawodowych osób dorosłych (PI10iv)	
Działanie strategiczne 1.4.: Wsparcie kształcenia ustawicznego odpowiadającego potrzebom rynku	6. Regionalny rynek pracy 8. Nowoczesna edukacja	Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce (PI 8v) Upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (PI 10iii)	
Działanie strategiczne 1.5.: Promowanie udziału przedsiębiorstw w programach stażowych	8. Nowoczesna edukacja	Zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego (PI10iv)	

Cel operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	1. Gospodarka i innowacje		
Działanie strategiczne 2.1.: Tworzenie zachęt do zachowań innowacyjnych poprzez współfinansowanie prac B+R odpowiadającego potrzebom rynku		Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)	Działania skierowane wyłącznie do przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu oraz działania pilotażowe dla potencjalnych nowych specjalizacji
Działanie strategiczne 2.2.: Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób innowacyjnych		Lepsze warunki do rozwoju MŚP (PI 3a)	Preferencje dla przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu
Działanie strategiczne 2.3.: Rozwój narzędzi ukierunkowanych na pozyskiwanie doświadczeń (misje, wizyty studyjne, dobre praktyki)		Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP (PI 3b)	
Działanie strategiczne 2.4.: Wsparcie wykorzystywania przez przedsiębiorstwa instrumentów ochrony własności intelektualnej		Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)	Działania skierowane wyłącznie do przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu oraz działania pilotażowe dla potencjalnych nowych specjalizacji
Działanie strategiczne 2.5.: Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania			Działania własne samorządu województwa
Działanie strategiczne 2.6.: Wzmocnienie współpracy międzybranżowej		Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)	Działania skierowane wyłącznie do przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu oraz działania pilotażowe dla potencjalnych nowych specjalizacji

Cel operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje			
Działanie strategiczne 3.1.: Premiowanie działań realizowanych w partnerstwie		Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP (PI 3c)	Preferencje dla przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu
Działanie strategiczne 3.2.: Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w działalność innowacyjną		Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP (PI 3c)	Działania skierowane wyłącznie do przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu oraz działania pilotażowe dla potencjalnych nowych specjalizacji
Działanie strategiczne 3.3.: Rozwój działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach oraz ich wyposażenie w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie projektowe		Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)	Działania własne samorządu województwa
Działanie strategiczne 3.4.: Uproszczenie procedur aplikowania o środki			Działania skierowane wyłącznie do przedsiębiorstw z obszarów specjalizacji regionu oraz działania pilotażowe dla potencjalnych nowych specjalizacji
Działanie strategiczne 3.5.: Stosowanie systemu popytowego na badania realizowane przez sektor nauki		Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw (PI 1b)	

6. Mapa drogowa

Mapa drogowa obejmuje wykaz najważniejszych działań o charakterze wdrożeniowym, niezbędnych do realizacji Programu Rozwoju Innowacji, w podziale na lata i z zaznaczeniem jednostek odpowiedzialnych za ich przeprowadzenie oraz powiązań z procesem przedsiębiorczego odkrywania (PPO).

Rok	Kluczowe działania	Podmiot odpowiedzialny	Powiązanie z PPO
2016	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjęcie Programu Rozwoju Innowacji. 2. Uruchomienie pierwszych konkursów dla Celów Tematycznych 3 z Regionalnego Programu Operacyjnego. 3. Przegląd możliwości pozyskania przez przedsiębiorców z obszarów specjalizacji środków w konkursach na poziomie krajowym i europejskim. 	Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym	Brak
2017	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Zespołu Roboczego ds. Programu Rozwoju Innowacji. 2. Opracowanie pierwszego raportu z monitoringu PRI i dyskusja jego wyników z Zespołem Roboczym ds. PRI. 3. Przegląd aplikacji złożonych w ramach pierwszych konkursów i ich analiza pod kątem najlepiej reprezentowanych obszarów specjalizacji i jakości wniosków – w ramach opracowanego raportu z monitoringu PRI. 	Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym	Działania 1-3 są elementem PPO
2018	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza wyników kolejnych naborów ogłaszanych w ramach RPO-L2020 wspólnie z Zespołem Roboczym ds. PRI oraz ujęcie jej wyników w ramach opracowanego raportu z monitoringu PRI. 2. Opracowanie raportu z monitoringu PRI i dyskusja jego wyników z Zespołem Roboczym ds. PRI. 3. Realizacja badań i ekspertyz związanych ze specjalizacjami 4. Podjęcie decyzji o ewentualnej organizacji konkursów pilotażowych na potencjalne nowe specjalizacje – w przypadku, jeśli zaistnieje taka 	Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym we współpracy z departamentami uczestniczącymi w pracach Zespołu Roboczego ds. PRI.	Działania 1 – 5 są elementem PPO

	<p>konieczność.</p> <p>5. Przeprowadzenie aktualizacji PRI – w przypadku, jeśli zaistnieje taka konieczność.</p> <p>6. Przegląd możliwości pozyskania przez przedsiębiorców z obszarów specjalizacji środków w konkursach na poziomie krajowym i europejskim oraz upowszechnienie tych informacji.</p>		
2019	<p>1. Analiza wyników kolejnych naborów ogłaszanych w ramach RPO-L2020 wspólnie z Zespołem Roboczym ds. PRI oraz ujęcie jej w ramach opracowanego raportu z monitoringu PRI.</p> <p>2. Realizacja badań i ekspertyz związanych ze specjalizacjami.</p> <p>3. Opracowanie raportu z monitoringu PRI i dyskusja jego wyników z Zespołem Roboczym ds. PRI.</p> <p>4. Przegląd możliwości pozyskania przez przedsiębiorców z obszarów specjalizacji środków w konkursach na poziomie krajowym i europejskim oraz upowszechnienie tych informacji.</p>	<p>Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym we współpracy z departamentami uczestniczącymi w pracach Zespołu Roboczego ds. PRI.</p>	<p>Działania 12 są elementem PPO</p>
2020	<p>1. Analiza wyników kolejnych naborów ogłaszanych w ramach RPO-L2020 wspólnie z Zespołem Roboczym ds. PRI oraz ujęcie jej w ramach opracowanego raportu z monitoringu PRI.</p> <p>2. Realizacja badań i ekspertyz związanych ze specjalizacjami.</p> <p>3. Opracowanie raportu z monitoringu PRI i dyskusja jego wyników z Zespołem Roboczym ds. PRI.</p> <p>4. Przegląd możliwości pozyskania przez przedsiębiorców z obszarów specjalizacji środków w konkursach na poziomie krajowym i europejskim oraz upowszechnienie tych informacji.</p>	<p>Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym we współpracy z departamentami uczestniczącymi w pracach Zespołu Roboczego ds. PRI</p>	<p>Działania 1-2 są elementem PPO</p>

Kamienie milowe

Uruchomienie zwyczaju stałego konsultowania sposobu wdrażania PRI z Zespołem Roboczym ds. PRI.